

JUOZUI TUMUI- VAIŽGANTUI 155 M.

„SAVO LAIKMEČIO KŪRĖJAS“

Telšių rajono savivaldybės
Karolinos Praniauskaitės
viešoji biblioteka

Juozas Tumas-Vaižgantas

*Prof. Juozas Tumas-Vaižgantas
1928*

Gimė 1869 m. rugsėjo 20 d. Maleišiuose

Mirė 1933 m. balandžio 29 d. (63 m.) Kaune

Veikla: Lietuvos rašytojas, spaudos darbuotojas, literatūros istorikas, kritikas, visuomenės veikėjas, pedagogas, kunigas

Kauno kunigų seminarija

Žymūs apdovanojimai

- 1932 m. Vytauto Didžiojo 2 laipsnio ordinas
- 1928 m.
- Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino 2 laipsnio ordinas

BIOGRAFIJA

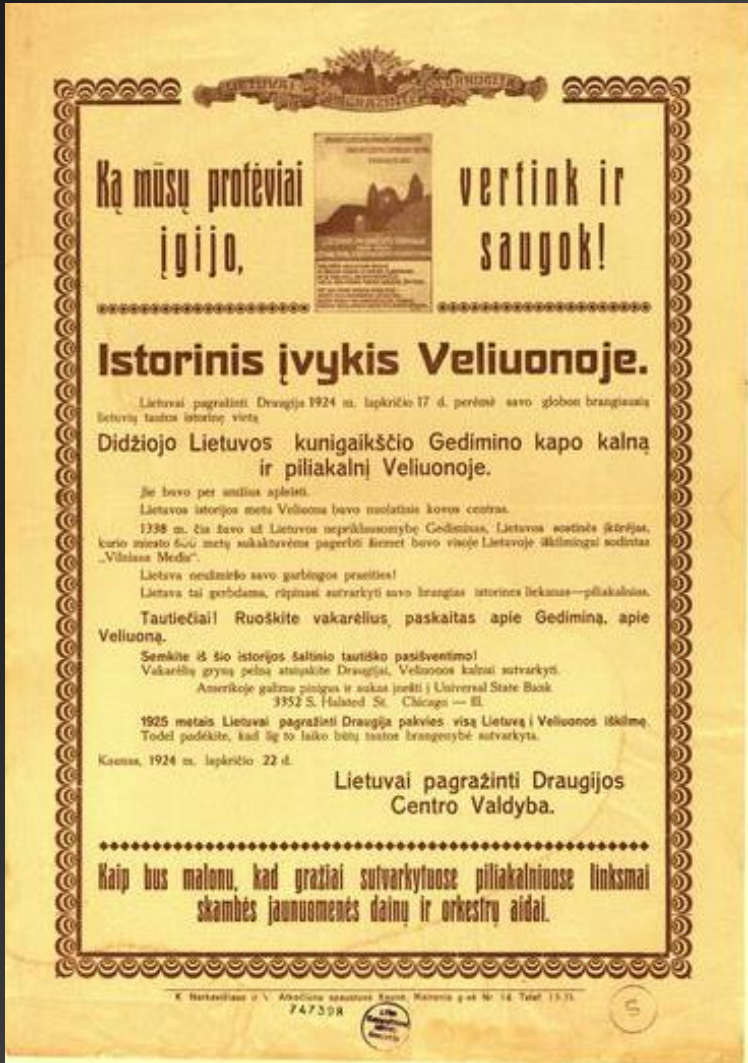
- Tėvai buvo pasiturintys ūkininkai. Šeimoje gimė 10 vaikų, iš kurių išaugo tik 5, dar 5 broliai mirė vaikystėje. Juozas buvo jauniausias, 10-as vaikas šeimoje.
- 1879–1881 m. mokėsi Kunigiškių pradžios mokykloje.
- 1881–1888 m. mokėsi Daugpilio realinėje gimnazijoje.
- 1888 m. rudenį įstojo į Kauno kunigų seminariją.

- Su vietos knygnešiais rūpinosi slapta jų draugija, gaudavo draudžiamos spaudos, ją platindavo, mokė vaikus skaityti.
- 1898 m. rugpjūčio 10 d. perkeltas vikaru į Kulius (Kretingos apskr.). Čia vėl aktyviai įsitraukė į knygnešių veiklą.
- 1893 m. lapkričio 28 d. išventintas kunigu ir paskirtas vikaru į Jelgavą.
- 1896 m. buvo vienas iš „*Tėvynės sargo*“ išleidimo iniciatorių, 1897–1902 m. faktinis jo redaktorius.

Vandos Zaborskaitės (Lietuvos literatūrologė, kritikė, eseistė, profesorė) teigimu, *Vaižgantas* yra labai giliai pažvelgęs į žmogaus prigimtį, sukūręs įspūdingus žmogaus grožio, energijos, talentingumo, gerumo paveikslus. Bet jis buvo ne mažiau akylas ir tamsiajai žmogaus pusei. Tačiau jam buvo svetima amžino teisuolio poza – esminis yra sugebėjimas pirma reikalauti iš savęs, o ne iš kitų, ir tai jo kūrybai ir jo gyvenimiškai laikysenai suteikia didelį moralinį svorį. Tuo *Vaižgantas* šiandien labiausiai ir šviečia mums, suprantantiems, kad mūsų dabartis ir ateitis labiausiai priklauso nuo mūsų pačių žmogiškumo, nuo sugebėjimo reikalauti pirmiausia iš savęs, kad taptume naujo savo tautos ir valstybės laiko žmonėmis.

1921 m. įkūrė Lietuvai pagražinti draugiją ir
1921–1924 m. jai vadovavo.

1924 m. išrinktas pirmuoju Tautinės Lietuvių
Studentų korporacijos *Neo-Lithuania* garbės nariu.

Lietuvių rašytojų ir žurnalistų sąjungos (nuo 1925 m. - Lietuvos) steigiamasis susirinkimas 1922 m.
sausio 31 d. Viduryje – Juozas Tumas-Vaižgantas

Juozas Tumas-Vaižgantas. Vilnius,
1908 m.

Vaižgantas perduoda laikraščio
„Viltis“ redaktoriaus pareigas
kunigui Fabijonui Kemėšiui
(A. Jurašaičio nuotrauka. Vilnius, 1911 m.)

Sėdi – Vaižgantas. Vilnius, 1918 m.

ŽYMĖS SIGNALEMENT

Žmonos — Femme

Užsėmimas
Profession

Kanauinis. žurnalas
chanoine-journaliste

Gimimo vieta
ir laikas

Lieu et date
de naissance

Konius ap.
Makaisių k.
1869. VIII. 8

Gyvenamoji
vieta
Domicile

Kaunas.

Sėimos padėtis
Etat civil

nesėmęs - celibatarius

Vėldos
Visage

apvalus - oval

Akių spalva
Couleur des yeux

melnyne - bleu

Plaukų spalva
Couleur des cheveux

švėla - gris

Ypat. žymės
Signes particul.

VAIKAI — ENFANTS

Vardas
Nom

Amžius
Age

Lytis
Sexe

Žmona — Femme

Atvaizdas

Paso savininko parašas
Signature du titulaire

Kan. Dr. Juozas Tumas

Ir jo žmonos
et de sa femme

Dokumentai, kuriais pasitrėmus pasas duotas:

M. p. Nr. 569 - d 18668
K. R. M. j. o. Kaune 1929. I. 21

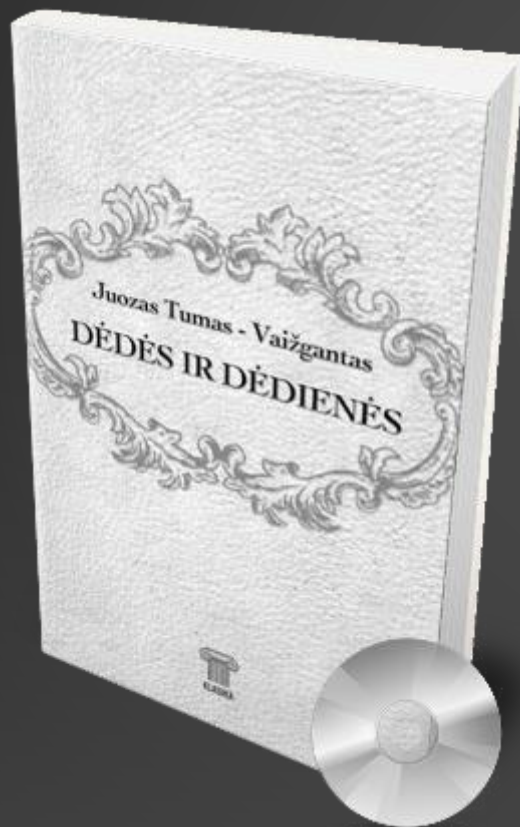
Vaižganto pasas

KŪRYBA

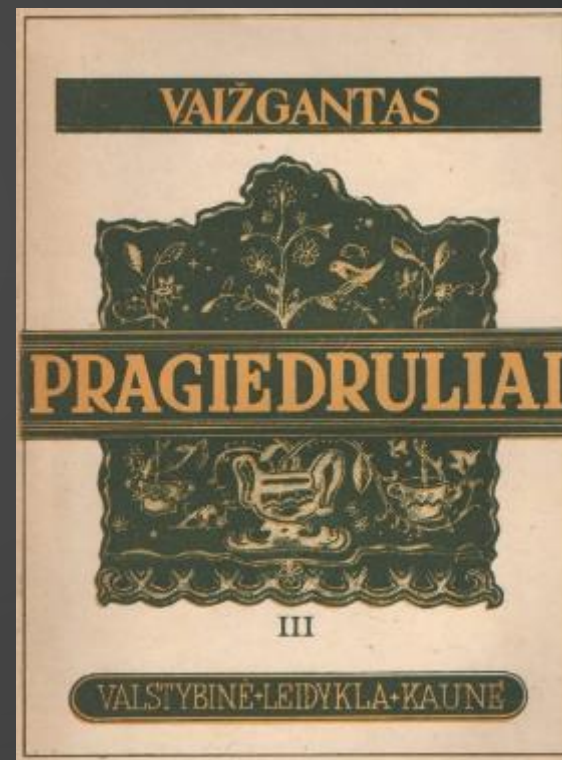
- Publicistinius straipsnius spausdino nuo 1890 m., grožinę kūrybą – nuo 1897 m. Grožinius kūrinius daugiausia pasirašinėjo Vaižganto slapyvardžiu, literatūros istorijos ir kritikos darbus – pavarde.
- **Kūrybos bruožai:** publicistinis pradas, lietuvių tautos būdo, jos kultūros prigimties apmąstymai, vienišo žmogaus jausmų ir etinių nuostatų, aistrų bei valios susidūrimas.

KŪRINIAI

Apysaka „Dėdės ir dėdienės“

Romanas „Pragiedruliai“

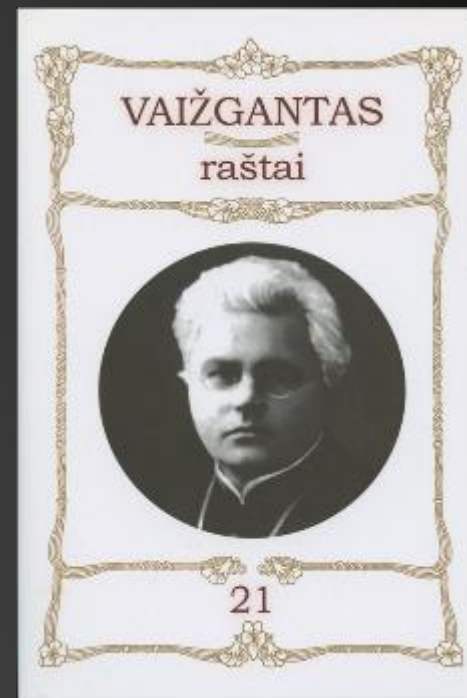
RINKTINIAI RAŠTAI

Vaižganto raštai: 19 t. – Kaunas; Vilnius: Švyturys, 1922–1938.

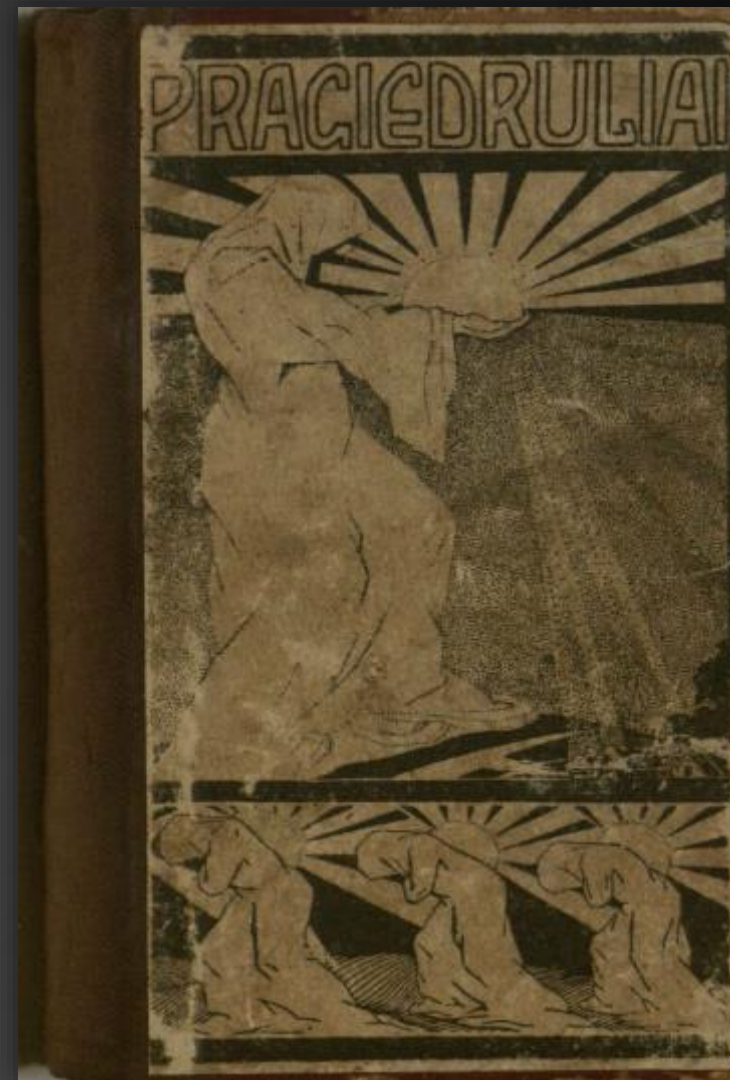
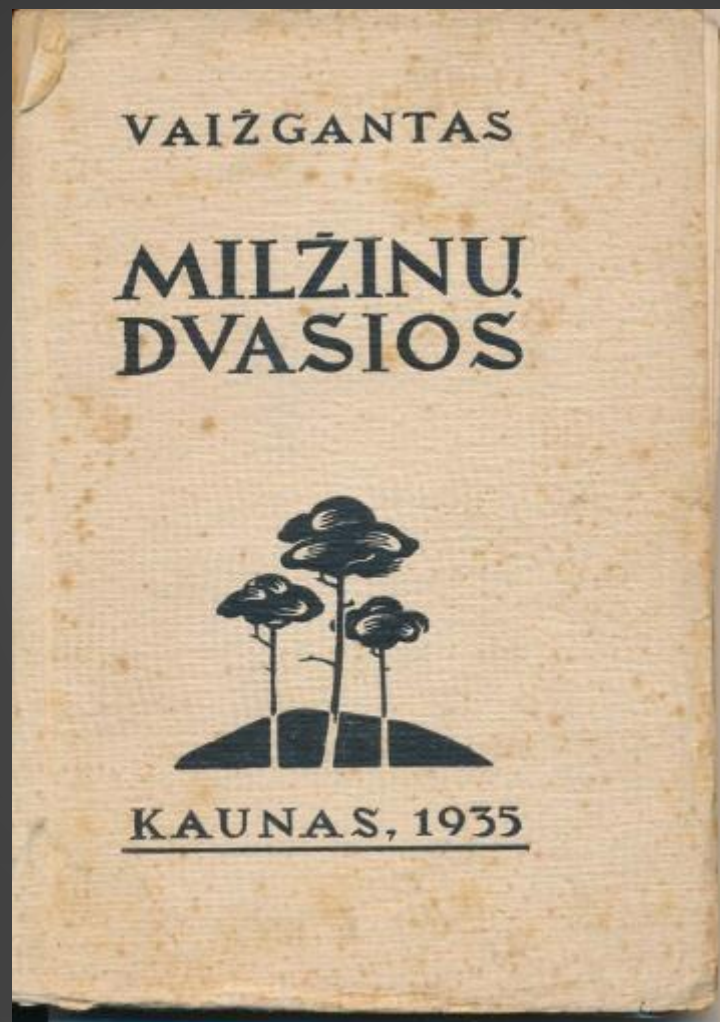
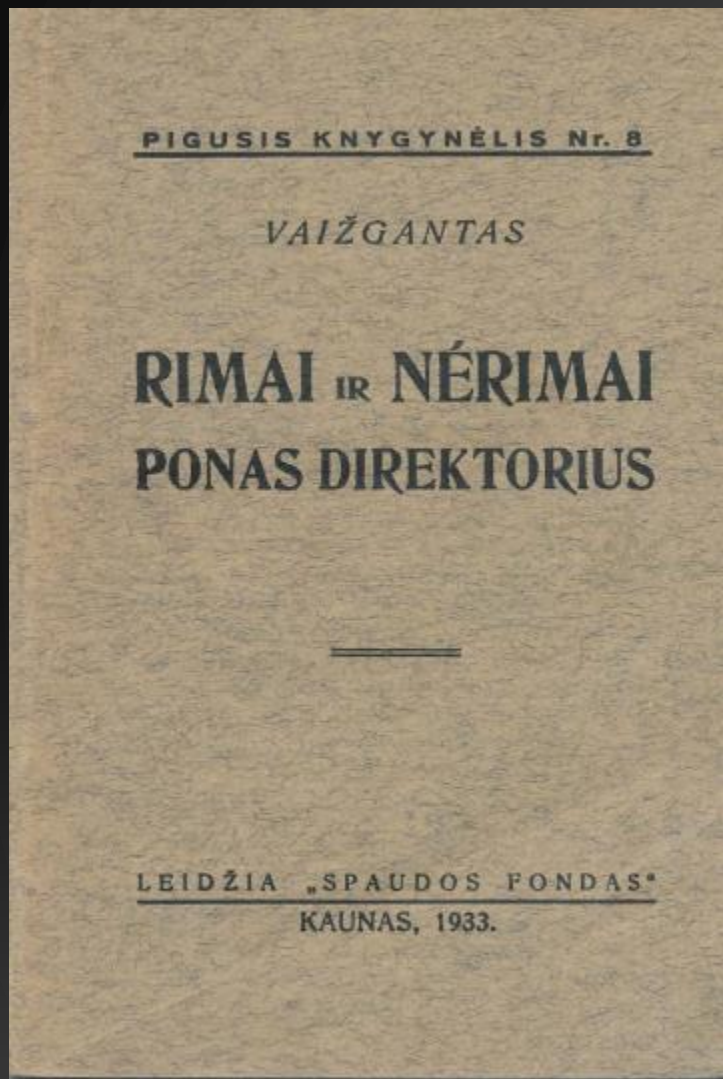
Rinktiniai raštai: 2 t. – Vilnius: Valst. grož. lit. leidykla, 1957.

Raštai: 3 t. – Kassel-Mattenberg, 1948.

Raštai. – Vilnius, 1994 (leidyba tęsiama).

KNYGOS

JUOZAS TUMAS- VAIŽGANTAS

Pragiedruliai

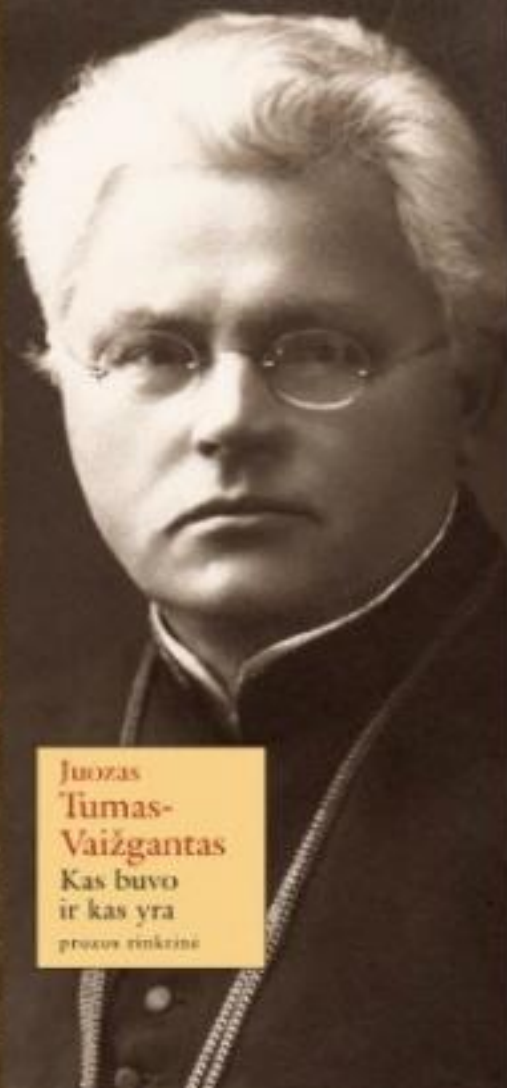
ŽALTYKSLĖ

● MOKINIO SKAITIRIAI

Vaižgantas

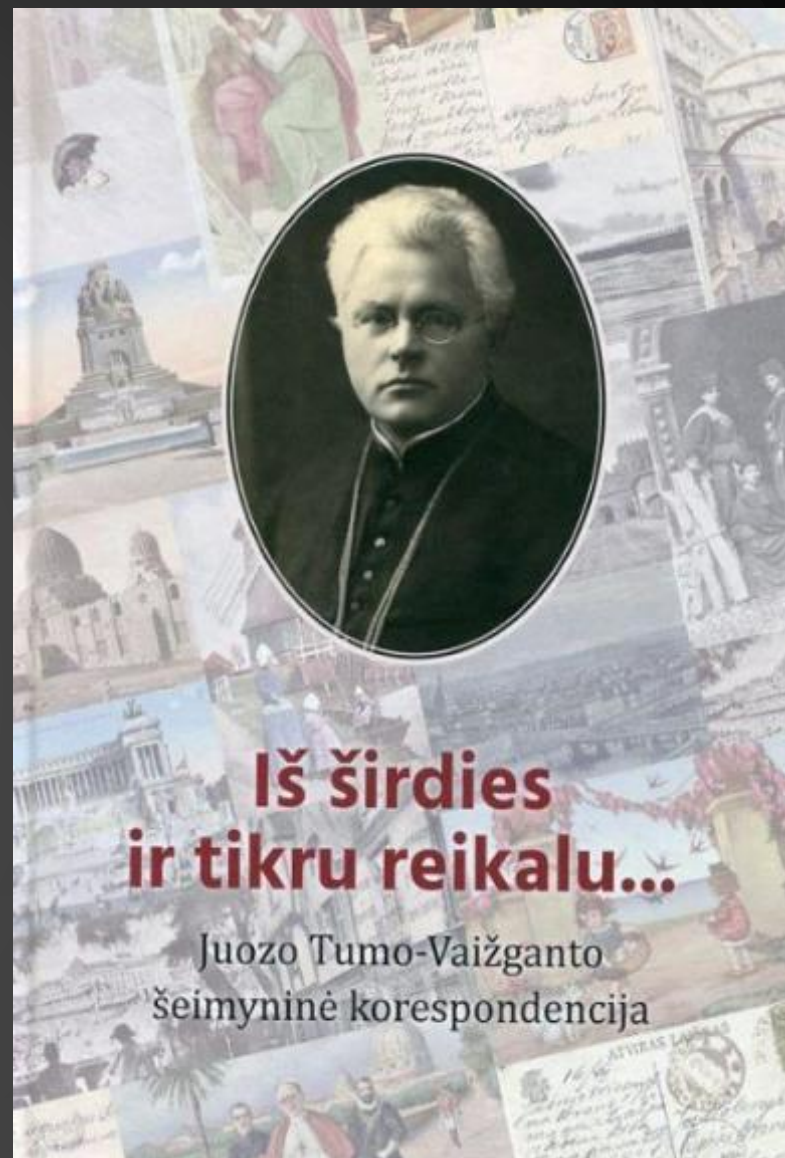
LIETUVIŲ LITERATŪROS LOBYNAS · XX AMŽIUS

Juozas
Tumas-
Vaižgantas
Kas buvo
ir kas yra
prozos rinktinė

Iš širdies
ir tikru reikalu...

Juozo Tumo-Vaižganto
šeimyninė korespondencija

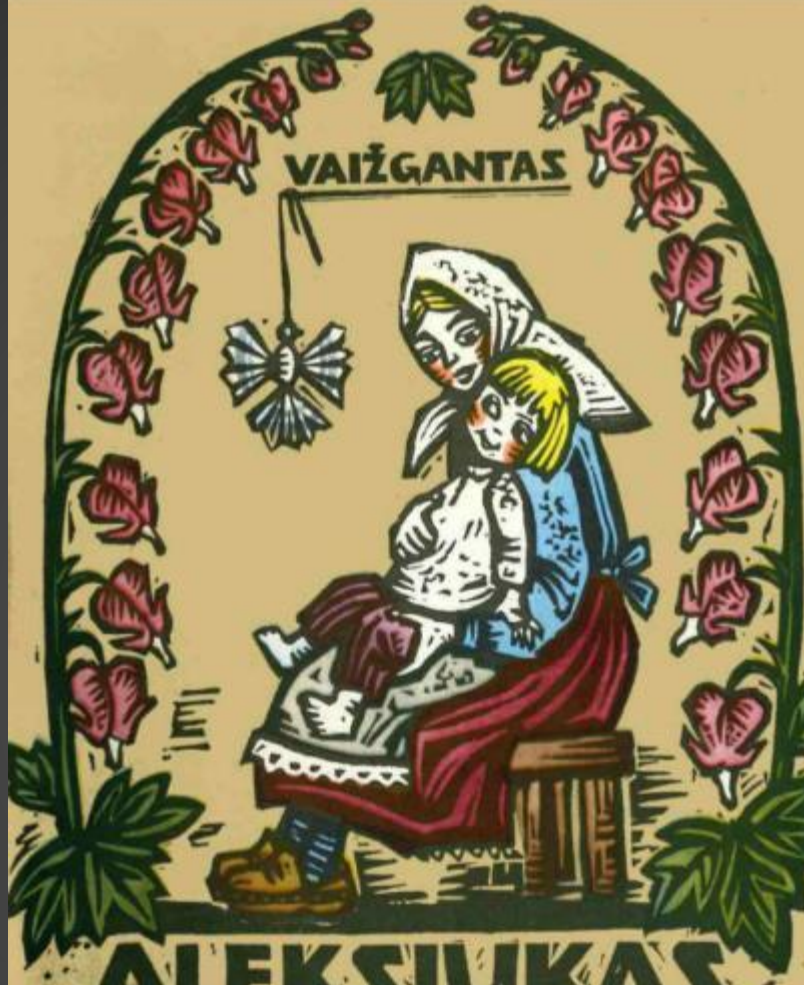
JUOZAS TUMAS-VAIŽGANTAS

MIKUTIS GAMTININKAS

MOKINIO SKAITINIAI

VAIŽGANTAS

ALEKSIUKAS IR MOTUTĖ

VAIŽGANTAS

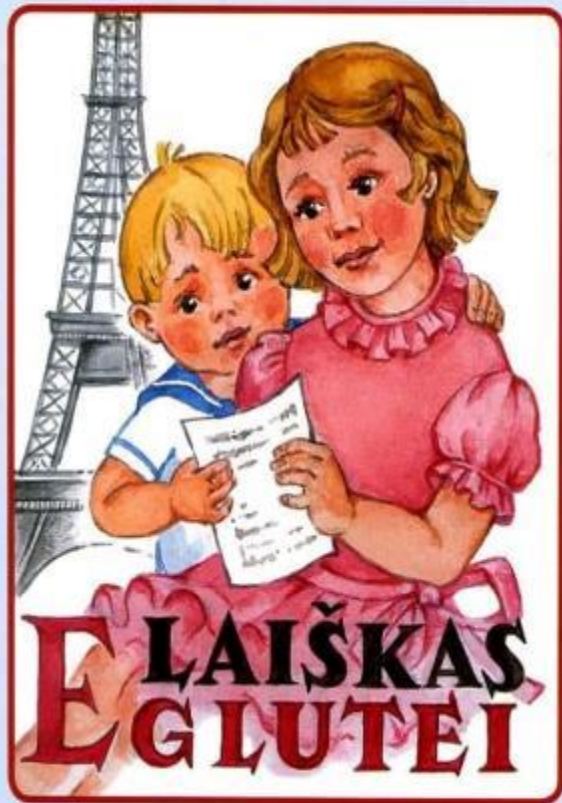
NEBYLYS

VAIŽGANTAS

**VALIULIO
PASAKA**

JUOZAS TUMAS-VAIŽGANTAS

**LAIŠKAS
EGLUTEI**

VAIŽGANTAS

TÈVELIS
OBUOLĮ REŠKIA

Saulys Semeris, Granata krušinėji
Keturių Vėjų, leidinys VI. 1924m. 30 p.
Savo straipsnyje Kristuvio "VI-2" an-
iškelis akcentu visą gerą, ko galim da-
limis rasti Semerio šilutės gerą ir
tisa "litanijs" ir "Zaižarusjan tieji Ri-
bantai." Vis dėl to tai - tik Camaym
rasti naujų kelių, vaizduojamųjų praple-
ti. Moršleivijai pėdargozmos at-
giu sekina duoti gatavy dalygy
nes ji vėiki yra palamutyti. Nė-
ki kalbos išraiškų kalimai, kurių
griebian, futuristai, tegab' darany-
jauvų ristių. Odoros ir paprasti
nie padaroms žvilyniui spaudoje
neleistinieji išsiviešikimai, kurie
patogu ne cituoti, tegab' demokratiz-
ti jauvoma. Jis tokios skūzacijos ne-
uvedimus spaudoje matydama, fu-
pras manyti, jog tai yra jau sji-
potietybių kėnų.

Nei turiniu, nei savo forma seme-
rio knygelės, lygtai kaip ir patys "Ke-
turi Vėjai", mokiniu knygynuose ne-
laikytinos. Jas tegab' manyti, be-
žmonės, kas iš dūmėjai visosio kra-
pymopi ir laukia, kada autoriai su-
dams.

Recenzija apie S. Šemerio knygą

Vairgants gamtavairodzisi
 (Brandos islo Rastz.
 VII. Kga, markai čiemā ir ūmas pavasario/par
 7-17p.
 Pavasario rāvelai. 2f-23p.
 ūmis verslai. 54-60
 Pavasario. 61-63
 Ventos gzydyda. 87-94.
 Nagali, darbu virba 191. 204
 Moke 115-200.
 (49p.) Karalaitis rūmai. 225-230
 VII. Kostas didvyris. 104-168.
 (24p.) Saulis. 168-199.
 VI. Pasaules. 176-185-
 VIII. Sakalys. 19, 22-25, 29-32.
 Vēlīvka 19-59
 Darna. 67-74
 IX. Vairu diegums. 11
 Oluo, rēnka.
 Giedra
 Pavasaris - motulis
 Kiemai
 saule
 Poniule
 Pliakalmi
 Vairulis parax
 Zalus napoh
 Modriauškelma
 Liešuvir
 Oryne
 Pliakalms ir pavasaris (arny)

„Pragiedrulių“ planas

Lietuvių Literatūros pamokos
 Kar. Jums parkaitytos 1920-21 m.
 I. Nerašyti literatūra-tautosaka.
 1. Dainos: mitologinės, seimyninės, karinės.
 a. Jų taikumas, lėšumas, Asaas.
 Rūšis. Čirgas.
 b. Jų animizmas
 2. Lietuvių mitologija - ceršėja
 ausis nūlkiros laipsnis.
 3. Prirūdūiai, patarlės
 4. Pasaka.
 5. Prietarai, hurtai, snultivimas
 II. Liet. literatūra k. lomis kalbomis.
 1. Lietuvių štalulas - slavų kalba
 a. Liet. amatai, gud. asauvai:
 diaklo, merlevo, hordy, muži, ro-
 tniki, doilidy, toloka, drumneniki,
 dolnki, kopriji rudy, voki, na-
 sok
 2. Lietuvos istorija k. ir teologija
 lotny kalba: Lancising, Pedus, Lamo-
 gitarum, jera vitai, Lomanas, Ziogetin, vix.
 3. Lietuvos istorija lenny kalba: Ky-
 pionrai

Skaitytų paskaitų planas

[illegible]

Užrašai

№ 38

Gloss Notes

Vaižganto užrašų knygelė

[illegible]

Vaižganto užrašų knygelė, atvartas

U
1
Lalaine Lajuni
1924m. Lietuvos Universitetas mane pasko-
le istorium paderis semestru, pasakelyti. Symia
nija masz pocho. Wiko Jona Muronies. Laiti
Kieupos kursz. Trikesi (proga: spales mēg. 1884m.)
Muroniui suena 6 mēg. amž. iau ir apie
30 mēg. (1884-1922) intenz. vėstrijos literatūra da-
ko. (horadiškai jis rašinėjo jau nuo 1884m.)
Populus rašytoja, moka vyraz, dainius, pa-
triotas, tautos givėntojas, pabistat, tau tina
Aetuvius, susimatinio formuluojoj, tau tina
bis obisvų melboja, pocietis, patriolaz, Ma-
nės, jau to pat. Universiteto pagerbtas, auksas
Eidusiu. Gerbis Profesorius. Kitaly, Muroni
ir jo darbui pristiejo populierinti vėstrijos.
Kas tai dariau dyvū žodiu Universiteto au-
ditorijoj ir ištėrė site paskatę miesk ir pa-
vėnėjė, o pūstė dr. Birnos' laimėj. 1924m. 1884m.
Kai Muroni jau nusimėg, pūstė Muroniok-
ky, ypač 1884m. ir vėstrijos, jai pūstė vėstrijos
ir pūstė vėstrijos, kaip dūmėjė, jais ir vėstrijos
nomės per ištėrė 30 mēg. (nomės dūmėjė pūstė
biografijai vėstrijos ir tū formai, dūmėjė vėstrijos
ir vėstrijos Muroni, Lalaine, jo vėstrijos ir vėstrijos
Seki Anykščių, Sėlio, auditorij, dyvūpo. Ma-
lano. (1884-1922) vėstrijos m-
ty myrio suaktis. Ir man šeko pūstėbi ap-
p. kursz. Pūstėbi dr. Vainos' laimėj. 1924m. 1884m.
istorinis ir dūmėjė jaudinantis Baranaukos gėm-
terijė ir februrij gėmėjė, pūstė gėmėjė vėstrijos.
Kai dūmėjė pavirtė savotiška mėsėjė, kur-

Vaižganto rankraštis

210 MS

Viņģanlas.

Stāsts par laišķai mīestībku.

2. Kā cūkai, sustantus.

Kā cūkai pasūtāns is mīestē, lēk pīcīa au
pēcīnīgī vīmīlētōs vīstānīgī mīestīgī, au
tāpī aplīstōs, jōz gaila is bīgām pīrīstī.
Is mīn bīstīk mīestī mīestī mīestī tōzī vī
nī is pīstīgī vīstī, bīgāmī, vīstīstīstī
īz, kāpī kīstī.

Jūlītī, vīstī, is Vīstīk, kōz pīstīgī
tūzī bīstī, bīstī kīstī. Is mīstīgī, glōtī
gīstī mīstī, o gīstī tūzī is tūzī mīstī
tūzī is tūzī gīstī, au gīstī mīstī mīstī
tūzī kīstī. Is tūzī kīstī is mīstī, is
īz vīstī, lēk mīstī vīstī pīstī
tūzī tūzī tūzī mīstī, au gīstī
tūzī mīstī vīstī mīstī.

Stāi, vīstī tūzī kīstī mīstī is mīstī
tūzī, nōz jūlītī jai bīstī jai pīstī mīstī
tūzī tūzī. Pīstī jai pīstī, o jai
tūzī mīstī vīstī: is tūzī tūzī tūzī
tūzī kīstī, jai tūzī, vīstī, jūlītī tūzī
tūzī tūzī tūzī, tūzī vīstī
tūzī.

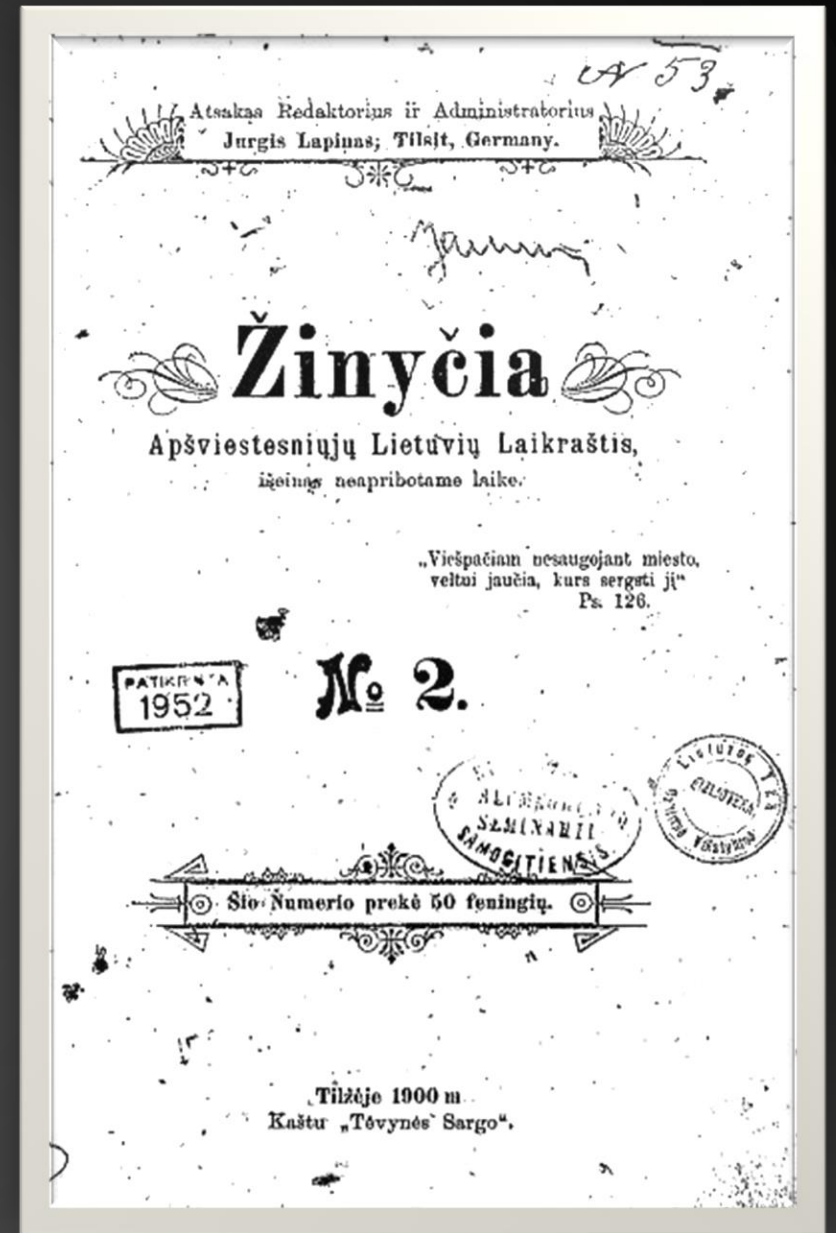
- Vīstī, gīstī tūzī - tūzī, is
tūzī tūzī tūzī. - tūzī jūlītī tūzī
tūzī, kāpī Vīstīk mīstī is tūzī
tūzī tūzī.

Tūzī tūzī, is tūzī tūzī tūzī
tūzī tūzī tūzī tūzī. Is tūzī
tūzī tūzī.

Vienas paskutiniųjų Vaižganto rankraščių

1900 m. pradėjo leisti laikraštį
„Žinyčia“.

Žinyčia – apšviestiesniųjų lietuvių
laikraštis, išeinąs neapribotame laike,
katalikiškas, inteligentijai
skirtas žurnalas, ėjęs 1900–1902 m.
nereguliariai Tilžėje. Pirmasis lietuvių
kultūros žurnalas Didžiajai Lietuvai.

ATMINIMO ĮAMŽINIMAS

Paminklas Vaižgantui, kur stovėjo Tumų sodyba. Z. Baltrušio nuotrauka

Tumų sodyboje išlikęs šulinys. Z. Baltrušio nuotrauka

PAMINKLAS DIDŽIAJAM LIETUVIUI: J. Tumas-Vaižgantas Vytauto Didžiojo bažnyčios šventoriuje

Vaižganto gimtajame Svėdasų krašte (Anykščių rajonas) nuo **1987 m.** veikia Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejus, įkurtas buvusios Kunigiškių pradžios mokyklos pastate. Šią mokyklą lankė ir Vaižgantas, vėliau mokykla vadinosi kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto vardu.

Vaižganto muziejus Ustronės sodyboje, Panevėžio r.

Vaižganto memorialinis butas-muziejus prie Vytauto bažnyčios, Aleksoto g. 10, Kaunas.

Vaižganto tiltas per Šventąją, Anykščių r.

KTU Vaižganto progimnazija, Skuodo g. 27, Kaunas.

Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija, Anykščių r.

Rokiškio Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija, M. Riomerio g. 1, Rokiškis.

Suolelis „Vaižganto akiniai“ Mažeikių Henriko Nagio viešojoje bibliotekoje.

- Atminimo lenta Mosėdyje, Akmenų g.
- Bronzinio, ant suoliuko sėdinčio Vaižganto paminklas prie Vytauto bažnyčios (2019 m., skulptorius Gediminas Piekuras).
- Lietuvos pašto ženklas (2019 m., dailininkė Ugnė Žilytė).

ŠALTINIAI

- <https://vaizgantas.wordpress.com/autoriaus-biografija/autoriaus-kuryba/>
- <http://www.anykstenai.lt/asmenys/asm.php?id=563>
- <https://maironomuziejus.lt/post-t-exhibitions/juozas-tumas-vaizgantas-1869-1933-virtuali-paroda/>

PARODĄ PARENGĖ VAIKŲ IR JAUNIMO APTARNAVIMO SKYRIUS

2024 m. rugsėjis